

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ОПІКУНСЬКОЮ СІМ'ЄЮ В УМОВАХ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Глибинні соціальні зміни, що відбуваються нині в нашому суспільстві, висувають проблему утримання й виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування та відновлення сімейних форм державної заміщувальної опіки. Із прийняттям Конвенції ООН про права дитини, яка набула чинності в Україні 27 вересня 1991 року, значною мірою змінилося становище дітей щодо захисту їхніх прав та інтересів. Однак в Україні спостерігається стрімке збільшення кількості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Проте кожна дитина має право на виховання в сімейному оточенні, незалежно від того, може її біологічна родина забезпечити нормальні умови життя та виховання чи ні.

Сімейним кодексом України, Законами України «Про охорону дитинства», «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» пріоритетом влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, визначено саме сімейне виховання – усиновлення, оформлення опіки та піклування, влаштування у прийомну сім'ю, дитячий будинок сімейного типу.

Таким чином, дітям, які не мають можливості виховуватися в біологічній родині, держава законодавчо гарантує право на сімейне виховання шляхом розвитку сімейних форм їх влаштування.

Для визначення сутності поняття «опікунська сім'я», доцільно, насамперед, звернутися до з'ясування сутності такого поняття як «сім'я». Аналіз наукової літератури свідчить, що поняття «сім'я» вживається глибоко і має багато аспектів.

До кола наукових інтересів дослідників входили різні теоретичні аспекти проблеми соціального захисту дітей-сиріт та дітей, що залишилися без батьківського піклування, зокрема теоретико-методологічні заходи організації соціально-педагогічної роботи з дітьми-сиротами відображено у дослідженнях зарубіжних та вітчизняних науковців, а саме: Р. Фрейджера, А. Холмана, І. Зверєвої, О. Карпенко, І. Ковчиної, Ж. Петрочко, І. Пеші та ін.

Важливою є думка Л. Фуштей щодо різниці між опікою та піклуванням: «Опіка припиняється після досягнення малолітніми 14-річного віку; після повернення неповнолітніх на виховання батькам у разі одужання або значного поліпшення здоров'я особи, яка була визнана недієздатною, і відновлення судом її дієздатності. Піклування як форма опікунських відносин є продовженням опіки. Піклування – одна з

правових форм захисту особистих і майнових прав та інтересів громадян і передбачається над неповнолітніми особами віком від 14 до 18 років, які внаслідок смерті чи хвороби батьків, позбавлення їх батьківських прав чи з інших причин залишилися без батьківського піклування». Погоджуємося з розумінням автора опіки й піклування: саме піклування є продовженням опіки неповнолітніх.

Для визначення сутності поняття «опікунська сім'я», доцільно, насамперед, звернутися до з'ясування сутності такого поняття як «сім'я». Аналіз наукової літератури свідчить, що поняття «сім'я» вживається глибоко і має багато аспектів.

Термін «сім'я» у філософському словнику визначається як «первинна інституалізована соціальна форма спільного життя людей; організація, що засновується на шлюбі або кровно-родинних відносинах, пов'язаних господарсько-побутовою спільнотою». І. Зверева [1, с. 454] і Ж. Петрочко [2, с. 172] вважали, що поняття «Сім'я» – це «...мала соціальна група, заснована на офіційному громадському шлюбі або кровному спорідненні, члени якої об'єднані сумісним проживанням і веденням домашнього господарства, виконанням сімейних функцій, емоційними зв'язками та взаємними юридичними і моральними зобов'язаннями по відношенню одне до одного, родинними традиціями».

Зокрема, І. Трубавіна вважає, що сім'я є об'єктом соціальної педагогіки, адже виступає «особливою соціальною системою, соціальним інститутом, первинним контактним колективом, малою соціальною групою, цілісним об'єктом та суб'єктом будь-якої роботи щодо неї» [3, с. 31–32].

Вивчення й узагальнення вітчизняних наукових досягнень дає змогу стверджувати, що в опікунській сім'ї на захист дитини мають бути спрямовані інноваційні форми і методи соціально-педагогічної роботи, соціально-педагогічний патронаж тощо удосконалення змісту, напрямків роботи, забезпечення функцій, підходів і принципів роботи з опікунськими сім'ями.

Список використаних джерел:

1. Зверева І. Д. Соціальний супровід сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах : метод. посіб. / І. Д. Зверева та ін. – К. : Держсоцслужба, 2006. – 520 с.
2. Петрочко Ж. Соціально-педагогічне забезпечення прав дітей / Ж. Петрочко // Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. проф. І. Д. Зверевої. – 2-ге видання. – Київ, Сімферополь : Універсум, 2013. – С. 294.
3. Трубавіна І. М. Соціально-педагогічна робота з сім'єю в Україні: теорія і методика : [монографія] / І. М. Трубавіна. – Х. : Нове слово, 2007. – 395 с.